

*Др Љубомир Сиајић, редовни професор
Правног факултета у Новом Саду*

ЗАШТИТА ОД УГРОЖАВАЊА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ИМОВИНЕ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА УЛОГУ ПРАВА¹

Сажетак: *Увек ће постојати корпорације и државе које ће желети да без улања научно, интелектуално и радно напора и новца присвоје нематеријалну имовину других. Та, „крађа“ је олакшана било зато што менаџер и власник имовине из неких разлога није свестан њеног значаја било зато што занемарује опасност од крађе. За оне који наивно верују да не поседују имовину коју ће неко „најасније“ и не желе и не знају да треба и како је штитити, моменално одрежњења биће и моменално пројасити.*

Поједино се мисли да је нематеријална имовина само бренд, патен-ти, информације и слично. Према савременом схваћању нематеријалну имовину чине и целокупна знања, вештине и искуства запослених.

У Републици Србији и даље се знајно више јажње посвећује физичко-техничкој заштити материјалне него нематеријалне имовине. Заштити запослених, носилаца и власника нематеријалне имовине као и заштити пословања проценјујално је толико мала да тојово и не постоји.

Анализирајући историјске чињенице ујврђено је да је заштити увек заостајала за методама крађе. Може се закључити да је заштити усевала само неко одређено и релативно крајко време.

Проблем данашње заштити је у томе што се нематеријална имовина као неопходна не мора увек и физички украсити ја се број модалитиета крађе или одуђења на различите начине знајно повећао. Заштити

¹ Овај рад је посвећен научно-истраживачком и развојном пројекту „Теоријски и практични проблеми стварања и примене права (ЕУ и Србија)“ а представља наставак рада под називом „Извори, облици и носиоци угрожавања нематеријалне имовине земаља у транзицији“ који је објављен у броју 2/2011 Зборника Правног факултета те су зато поједине тезе из тог рада делимично поновљене у уводу овог рада.

захтева њојојање њако великој зашћићној сисћема који Chesћо ѡревазилази моћућносћи власника имовине.

Колико је зашћићна нематеријалне имовине значајна ћовори и чићењница да је она рећулисана кроз мноћобројне мућићићилаћиралне и билаћиралне конвенције и сћоразуме.

Право се, у сћвари, ѡјављује као основ, мећод и ћраница зашћићиће нематеријалне имовине. Дакле, осим шћићо је ћправо ѡсебан мећод оно је ућкано и у све друће мећоде зашћићиће.

У овом раду наведени су ћринцићи, ћредуслови ћревенције и мећоде зашћићиће нематеријалне имовине с ћосебним осврћом на улоћу и значај ћрава.

Кључне речи: *безбедносћ, зашћићна имовине, безбедносћ корћорација, безбедносћ ћословања.*

Увод

Процес глобализације проузроковао је и општу трку компанија за примат на светском тржишту. Проширење тржишта, радне снаге и финансија на цео свет захтевао је нове и нове напоре како би се остварио све већи и већи профит који се опет улаже управо с циљем да би постао и остао лидер на тржишту. То, свакако, значи и већи профит. Тај огроман задатак многе компаније не би могле да остваре уколико иза њих не стоји њихова држава. Дакле, уколико водеће силе света и најсавременије и богате државе и даље желе да остану у тренду потребно им је све више и више новца и значајних научно-технолошких знања којима ће задржати примат у свету. Наравно, развој фундаменталних, развојних и примењених наука из којих се добијају нова знања и информације, а тиме и нова примењена техника и технологија, дуг је и нарочито скуп процес. У свету који све брже живи, а новца за науку има све мање долазимо до две свестране и супротстављане тенденције. Једна је да се што пре (по могућству пре других држава или економија) дође до нових применљивих знања и информација како би се тиме стекла одлучујућа предност над конкурентским државама и привредама, а друга тенденција је да се за то уложи што мање новца чиме би се обезбедио већи профит. Ово друго и јесте прави циљ свих који улажу у примењена знања и технологије. Како се реч о дијаметрално супротстављеним и искључивим тенденцијама долазимо до основног проблема са којим се срећу богати и моћни. Како стално и све брже долазити до најсавременијих научних резултата примењивих у привредном развоју, а за то уложити што мање новца јер, у супротном, скупа нова знања и информације и технологије не значе и предност у сталној трци савремених привреда, а тиме и држава.

У овако постављену тезу треба увести још један фактор. То је да научна достигнућа нису унапред предодређена за оне који уложе огроман новац у научна истраживања. Наука је таква делатност где се, некада до генијалних идеја, долази захваљујући ингениозности „научника“ у сиромашним и мање развијеним земљама. Узимајући у обзир наведену чињеницу долазимо до новог проблема. Велики, богати и моћни, у жељи да то и остану настоје да дођу до нових научно-технолошких знања која нису настала у њиховој продукцији (пре конкуренције) како би и даље остали лидери на тржишту. До тих знања могуће је доћи на два начина. Први је њиховом куповином (патента, технологије и људи), а други крађом у виду научне (индустријске) шпијунаже или било којим другим обликом интелектуалне крађе или нелегалног преузимања.

Нематеријална имовина као што само име каже, нема физичку форму и њено исказивање и дефинисање није лако и захтева проучавање савремених светских решења. Реч је о врсти капитала чију је вредност тешко измерити, одредити му форму и границе, и нарочито се не може складиштити и чувати за будућност. Таква имовина захтева посебне способности менаџмента за управљање њим са посебним проблемом његове заштите од неовлашћеног одливања, преузимања или крађе.

Увек ће постојати људи, предузећа и корпорације који ће желети да без улагања научног, интелектуалног и радног напора и новца присвоје нематеријалну имовину других. То је могуће јер им се широм света пружа могућност да ту имовину (и у крајњем случају добит) „украду“ од других. Та, „крађа“ је олакшана било зато што мета и власник имовине из неких разлога није свестан њеног значаја било зато што занемарује опасност од крађе (преузимања) верујући да баш њих нико неће напасти. За оне који наивно верују да не поседују имовину коју ће неко „напасти“ и не желе и не знају да треба и како је штитити, моменат отрежњења биће и моменат пропасти.

У пракси, ствари су другачије. Велики, моћни и богати све више поштравају безбедносне процедуре ради заштите својих пословних система. Они своју имовину подједнако штите било да је она материјална (описљива) било да је нематеријална (интелектуална) док истовремено дестимулишу мале, сиромашне и земље у транзицији да на исти начин штите своју имовину како би лако и без великих улагања дошли до нових знања, технологија, патената и информација које су им потребне да би задржале свој лидерски положај и увећале свој капитал и тиме обезбедиле стабилност својих земаља (друштвену, привредну, социјалну).

Погрешно се мисли да је нематеријална имовина (капитал) само бренд, патенти, информације и слично. Према савременом схватању нема-

теријалну имовину чине и сва знања, вештине и искуства запослених. Настала је као појединачно или колективно радно или било које раније искуство и активност запослених. Успешна предузећа се од неуспешних управо и разликују по томе што ове облике нематеријалне имовине претварају у имовину корпорације или предузећа. Као таква она је основни покретач раста и развоја и значајан фактор у борби против конкуренције.

Нематеријалном имовином се може управљати и трговати као и материјалном имовином. Ако се ова теза прихвати као тачна онда се поставља питање зашто већина земаља у транзицији није обрачунала вредност нематеријалне имовине приликом продаје предузећа у периоду транзиције. Постоје предузећа, институти или лабораторије и научне институције чија нематеријална имовина вишеструко премашује ону материјалну.

Са становишта безбедности и опстанка земаља у транзицији основно питање гласи - како сачувати пустошење интелекта и нематеријалне имовине једне земље јер без ње она постаје зависна за сва времена управо од оних који су то урадили на перфидан и очигледно намеран и циљан начин.

У Републици Србији и даље се много више пажње, посвећује физичко-техничкој заштити материјалне него нематеријалне имовине. Заштита запослених, носилаца и власника нематеријалне имовине као и заштита пословања процентуално је веома мала, толико мала да готово и не постоји. Слика се мења и промениће се утолико што ће стране корпорације које су преузеле наше знање, информације и технологије учинити све да их заштите и ту ће важити међународни безбедносни стандарди заштите.

Основни проблеми у овој области су:

1. Како на време препознати методе, починиоце и средства напада или нелегалног преузимања нематеријалне имовине?
2. Како заштитити нематеријалну имовину од тих напада?
3. Који елементи заштите нематеријалне имовине морају бити инкорпорирани у пословну стратегију?
4. Како унапредити рад менаџера на пољу безбедности корпорације?
5. Како развијати пословну и безбедносну културу у раду са партнерима и конкуренцијом с циљем заштите нематеријалне имовине.

Одговор на постављена питања довешће нас до модела организације и функционисања корпоративних система безбедности у функцији заштите нематеријалне имовине. Корпоративни системи безбедности постају све значајнији јер изласком на светско тржиште као и реализацијом процеса глобализације на пољу економије корпорације више не могу да рачунају само на ексклузивну заштиту државе у економским односима. У том случају држава се од ранијег главног актера претвара у својеврстан сервис приватних корпорација.

Превенција угрожавања нематеријалне имовине

Превенција у принципу даје боље резултате у очувању безбедности у односу на репресију. Код многих имовинских кривичних дела могуће је, на неки начин, надокнадити украдену, отету или оштећену имовину. Са нематеријалном имовином, практично, то је немогуће. Када информација, знање, научно откриће, технолошки поступак или слично једном „напусте“ свог власника и пређу у руке конкуренције или других заинтересованих субјеката штета је ненадокнадива. С обзиром на то да је последица тога таква да може имати катастрофалне штете репресија која се бави последицама практично има више улогу превенције других случајева него што може помоћи „жртви“ да надокнади изгубљено. У новије време, земље у транзицији оптерећене корупцијом, недефинисаним правним оквиром за решавање питања заштите нематеријалне имовине, нерешеним имовинским односима, недостатком радне и безбедносне културе и другим нису у могућности ни репресивно да делују, а камоли да воде рачуна о међународним стандардима превенције. У том смислу, основни услови превенције угрожавања нематеријалне имовине земаља у транзицији су:

- свест свих нивоа менаџмента компаније о одсуству добрих пословних обичаја у случајевима екстремне борбе за опстанак на тржишту поготову при налету страних компанија које немају кочница када је пословна шпијунажа у питању;
- препознавање свих облика и носилаца угрожавања нематеријалне имовине;
- израда интегралне стратегије пословања која ће у себи садржати елементе за попис, вредновање, али и адекватну заштиту нематеријалне имовине и
- формирање и адекватна функција организационих елемената компанија способних да изврше заштиту између осталог и нематеријалне имовине.

Као последица ових фактора превенција угрожавања нематеријалне имовине подразумева:

- израду ситуационих модела могућих напада на нематеријалну имовину;
- израду организационих шема и техничких и безбедносних процедура у заштити нематеријалне имовине;
- правовремено и реално процењивање намера носилаца угрожавања, откривање њихових циљева и планова;
- утврђивање стратегије коју ће примењивати носиоци угрожавања ради одређивања контрастратегije;
- изградња пословне и безбедносне културе у функцији заштите нематеријалне имовине;

- ефикасно онемогућавање спреге између унутрашњих и спољних носилаца угрожавања;
- сарадња са одговарајућим заинтересованим државним органима на заштити нематеријалне имовине;
- мотивисање запослених и менаџмента у предузимању мера и активности на заштити нематеријалне имовине;
- израду компанијске правне регулативе и правила којима се дефинишу обавезе запослених на заштити нематеријалне имовине као и последице за њихово непоштовање;
- повремену и правовремену проверу свих оних који су „власници“ нематеријалне имовине како би се спречило врбовање или преузимање од стране конкуренције и
- енергично супротстављање свим облицима угрожавања;

У том смислу превенција подразумева и придржавање следећих принципа.

1. Само ретки могу знати све о нематеријалној имовини.
2. Нематеријална имовина мора бити недоступна непожељнима, незапосленима и свима који не раде директно на њој.
3. Стално ажурирање и развијање безбедносних процедура којима се омогућава добро предвиђање напада ради детекција напада.
4. Заштита увек мора подразумевати више различитих препрека (покривена је мерама контроле физичког, електронског или било ког другог приступа).
5. Препреке морају бити таквог карактера да стварају време и простор за правовремено откривање напада и могућност благовремене интервенције пре настанка штете.
6. Заштита делом мора бити видљива а делом невидљива.
7. Напад мора бити откривен при савладавању прве препреке.

Анализирајући неке америчке и британске студије о заштити нематеријалне имовине као имовина која је најчешће биле предмет напада наводе се и информације које се односе на:

- истраживање и развој нових производа;
- маркетинг;
- финансије;
- пословне и стратешке планове;
- нове високософистициране технолошке процесе;
- податке о запосленима.
- процену конкуренције;
- преговарачку позицију;
- информације о купцима и
- заштиту патената.

Као информације које највише интересују стране обавештајне службе наводе се информације које се односе на:

- биотехнологије;
- ваздухопловне и космичке технологије;
- телекомуникације;
- компјутерски хардвер и софтвер;
- напредне технологије машинске и хемијске групе;
- одбрамбене технологије;
- енергетска истраживања и друго.

У табелама 1 и 2 дат је приказ статистичких података везаних за крађу у САД и то само оних који су јавно приказани. Табела 1 показује врсте украдених пословних тајни у САД у периоду 1997-2007 док табела 2 показује структуру крадљиваца пословних тајни у истом периоду.²

Табела 1.

врста пословне тајне	број
Пословне тајне о конкуренту	1
Пословне тајне о производу	4
Лични подаци конкурента и запослених	5
Изворни компјутерски код	5
Цртежи, шеме, инжењерски планови	4
Информације о сигурносним ситемима	3
Пословне и информације о клијентима	2
Информације о пројектима и истраживањима	2
Поверљива документа	1
Софтвер	2
Укупно:	29

Табела 2.

извршиоц - статус	број
Бивши запослени	14
Конкурент	3
Инсајдер - запослени	14
Аутсајдер - треће лице	7
Укупно:	38

² Према cybercrime.gov.2006 наведено у Д. Алексић; Развој модела заштите интелектуалног капитала у пословном систему, магистарски рад, Нови Сад 2010.

Заштита нематеријалне имовине

Када је реч о заштити нематеријалне имовине у данашњој економској стварности, можда најбоље одсликава став Томаса Ленгела, потпредседника за безбедност северноамеричког огранка компаније БАЕ системс (voanews.com, 2005) који каже: „У новој економији, свака компанија мора са конкуренцијом да се носи на нов начин, а то је да се конкуренција добро упозна, а у исто време њој ускрати могућност да она упозна нас. Ако имате предност на тржишту са технологијом коју сте сами развили и ако је неко украде ви сте ту предност изгубили, без обзира на то да ли је крадљивац друга земља или криминална организација.“³

Проблем крађе знања и технологија, наравно, није појава новијег доба. Практично од када је света и века једни народи крали су од других све што је за њих могло имати користи (од лука и стреле, преко градње бродова, технологије производње барута, папира и много тога другог).⁴ Такође је самим тим и заштита знања и технологија, увек постојала. Међутим, анализирајући историјске чињенице чини нам се да је заштита увек заостајала за методама крађе или преузимања јер ни један народ своје нематеријалне вредности није успео трајно да сачува за себе. Значи, може се закључити да је заштита успевала само неко одређено релативно кратко време. Данашњи циљеви заштите иду тако далеко да се захтева трајна заштита или прецизније дотле док она не изгуби вредност за свог ствараоца када ће он желети да је прода онима којима је потребна јер је он у међувремену стекао бољу и савременију. Тиме се одржава разлика у нивоу техничко-технолошке развијености.

Проблем данашње заштите је у томе што се нематеријална имовина као неопипљива не мора увек и физички украсти па се број модалитета крађе или отуђења на различите начине тако повећао да заштита ако не по-

³ Д. Алексић; Развој модела заштите интелектуалног капитала у пословном систему, магистарски рад, Нови Сад 2010.

⁴ Први историјски запис, који се директно односи на индустријску шпијунажу и крађу знања, највероватније је кинески историјски запис који описује крађу технологије производње свилене бубе. У њему се наводи да је изасланик кинеске династије ХАН, ЦОНГ ЧИ-АН, приликом једног дипломатског путовања на запад понео са собом свилену тканину. Она је тада први пут допремљена у Европу где је одмах постала роба од изузетне вредности за све европске земље, а нарочито за тада моћну Византију. У VI веку византијски цар Јустинијан наредио је једном италијанском свештенику који је путовао у Кину да од Кинеза украде технику за гајење свилене бубе. Он је извршио цареву наређење и док је боравио у Јуану украо је семе дудовог дрвета и јаја свилене бибе, али кад се вратио у Рим није успео да произведе свилу. Византијски цар је поново послао два агента свештеника са истим задатком који је овога пута успешно обављен. Ускоро је византијско свиларство доживело огроман процват нарочито у Цариграду, Тиру, Бејруту и Теби. Свила је постала најважнија грана византијске индустрије.

стаје немогућа онда захтева постојање тако великог заштитног система који превазилази могућности власника имовине, па он предузима само неке мере заштите чиме се практично само поставља питање момента када ће је изгубити. Из тога изводимо и закључак да само велики и моћни могу заштитити своју нематеријалну имовину због које су и постали велики и моћни. Штавише да би то и остали они је и краду од малих и сиромашних повећавајући тако јаз између себе и „остатка света“.

Колико је заштита нематеријалне имовине значајна говори и чињеница да је она регулисана кроз бројне мултилатералне и билатералне конвенције и споразуме при чему прве такве конвенције датирају још из XIX века. Прва, Конвенција о заштити индустријске својине потписана је у Паризу 1883. године ради заштите индустријских и произвођачких права коришћењем сопствених открића и патената. Овом приликом, без даље елаборације, треба поменути да је у Штокхолму 1967. године потписана конвенција о оснивању Светске организације за интелектуалну својину WIPO-OMPI која је 1974. године прерасла у специјализовану агенцију ОУН са седиштем у Женеви.

Из наведеног се види да право укључујући и међународно право има веома велику улогу и значај не само у дефинисању, класификацији, и попису нематеријалне имовине него и у његовој заштити. Право се, у ствари, појављује као основ, метод и граница заштите нематеријалне имовине. Дакле осим што је оно посебан метод оно је уткано (уже или шире) и у све друге методе заштите. У том смислу као груписане и класификоване методе заштите наводимо:

1. правни метод;
2. организациони метод;
3. метод физичко-техничке заштите;
4. метод развијања пословно-безбедносне културе.

Правни метод, дакле, подразумева нормативно-правно регулисање свих питања која се односе на прибављање, попис, коришћење и чување нематеријалне имовине. Списак елемената који се регулишу правом је велики. Креће се, рецимо, од тога како је постављена систематизација, зашто је компанија регистрована, ко и како може да врши истраживања у оквиру компаније, института или истраживачког центра, која су права и обавезе истраживача, регулисање питања пословне тајне, изградња и функционисање система безбедности корпорација, која су овлашћења службе безбедности компаније, облици сарадње са спољним окружењем, деловање механизма за покушај спречавања неовлашћених да користе „украдену имовину“, права и обавезе запослених у организацији и систему обезбеђења, безбедносне процедуре и стратегију за случај покушаја напада или отицања нематеријалне имовине. Унутрашње правне норме свакако треба да садр-

же сва важећа међународна правна правила, поготову она које је Република Србија ратификовала.

Из наведеног се види да право има огроман, рекло би се пресудан значај у очувању нематеријалне имовине. Тек када је реализовано правно уређење свих области може се приступити другим методама заштите. Очигледно да овај метод захтева и посебне специјалисте правне струке с обзиром на то да је реч о специфичној грани права и познавања посебних међународних норми и поступака за случај потреба заштите нематеријалне имовине пред међународним судским инстанцама.

Организациони метод као што смо рекли такође је заснован на праву. Организација рада осим испуњења економске функције мора бити тако постављена и усклађена да остварује или бар помаже и олакшава безбедносно односно заштитну функцију. Наравно, реч је о веома тешком задатку јер се, при томе, ту појављује низ проблема које треба решити. Рецимо, неки од проблема су како обезбедити заштитну функцију у случајевима када процес рада и организација захтевају:

- рад у више држава (или чак континената) са различитим правним системима, језиком, интересима и слично;
- рад када је у стицање нематеријалне имовине неопходно укључити истраживаче или стручњаке из више компанија;
- рад када организација мора бити децентрализована и диспергована у више производних области која свака за себе има везе са другим (можда) конкурентским организацијама и друго.

Зато организациона шема компаније подразумева стручну и планску израду која мора да уважи потребе заштите. Дакле, они који је израђују истовремено морају бити стручни за процес рада, али и за безбедност. У најмању руку морају познавати методе и средства напада на нематеријалну имовину која се штити како би поставили организацију тако да омогуће систему безбедности да то и оствари. Модел који је, при томе, најчешће изабран, јесте да се истраживачки центар (пројектни биро, институт и сл.) налази у матичној земљи, издвојен од других и добро заштићен а да се само готови „производи“ шаљу у дисперговане организационе јединице када, већ, постоји мања опасност од напада на имовину у виду идеја, патента, знања или информација. Није нам познато да је нека велика компанија рецимо за производњу аутомобила или авиона или медицинских средстава у процесу глобализације изместила свој истраживачки развојни центар у неке мање земље у танзицији. Измештају се само фабрике где је неопходна јефтина радна снага. Знање и информације се не измештају. Штавише постоји само процес привлачења и куповине стручњака.

Метод физичко-техничке заштите је такође заснован на праву. Наиме, организација, функција, средства и безбедносне процедуре физичко-

техничке заштите засноване су на праву, али је њихово деловање, такође, ограничено правом управо због могућности нарушавања људских права због физичке и друге силе којом располажу. Основни облик физичко-техничке заштите подразумева постављање више видљивих и невидљивих препрека у виду специјалних блиндираних врата, сензора, аларма или камера којима се онемогућава или барем отежава или детектује неовлаштен приступштићеној нематеријалној имовини. Наравно овај метод је најпогоднији у случају покушаја физичке крађе имовине када је то могуће због њеног облика (рецимо нацрти, планови, подаци на хард дисковима и сл.). Проблем настаје како заштитити имовину која није на материјалним носачима записа, и налази се рецимо у главама појединаца који просто одласком кући односе и ту имовину. У тим случајевима овај метод подразумева неке друге облике заштите. Метод физичко-техничке заштите има двојаку улогу. Осим нематеријалне он штити и материјалну имовину што знатно усложњава и отежава функционисање и рад система заштите.

Метод развијања пословно-безбедносне културе подразумева успостављање, развијање и поштовање правила пословне комуникације укључујући и безбедносну заштиту и припадност организацији у којој запослени ради. Наиме, недостатак пословно-безбедносне културе огледа се, пре свега, у жељи запослених или менаџмента да неовлашћеним лицима говори о пословним успесима и неуспесима. Нису то само формални разговори који се воде на састанцима него, пре свих неформални састанци на конференцијама, сајмовима, при пословним ручковима или на путовањима. Често се заборавља да и наизглед најмањи податак изречен пред особом која ради или има неке везе са конкуренцијом може касније да доведе до напада на нематеријалну имовину. Наравно случај изношења информација, знања или сличног што представља пословну тајну има и кривично-правне и радне последице. Овде је прилика да кажемо да постоји и метод „извлачења“ или нелегалног доласка до поверљивих података тзв. социјалним инжењерингом.⁵

Закључак

Потреба за заштитом нематеријалне имовине условљена је постојањем опасности и реалном могућношћу њеног угрожавања односно нелегалног преузимања. У данашње време и опасност и могућност су реалне, оствариве и свакодневне. На то се може незнатно утицати. Оно на шта се може утицати и што зависи од компаније јесте заштита ради опстанка и

⁵ Социјални инжењеринг је техника у којој се убеђивање и(ли) обмана користе да би се добио приступ компјутерским системима. Ово се постиже разговором са људима или неким другим облицима интерактивне комуникације. (Gattiker, U. E. 2006)

очувања стечене економске предности на тржишту. Заштита се дефинише као остваривање функције безбедности усмерена према свим облицима и носиоцима угрожавања (опасности). За разлику од заштите као пасивне функције одбрана има проактивну функцију као непосредно супротстављање нападу, а темељи се на способности адекватног и правовременог реаговања на угрожавање, а успешна је само ако се угрожавање надвлада и успостави пређашње стање безбедности (неугрожености).

У данашње време глобализације функција заштите и одбране нематеријалне имовине је услов за успешно и нормално пословање.

Из наведеног закључујемо да услед разноврсности и софистицираности савремених претњи по безбедност нематеријалне имовине, те због неминовног учешћа човека као најслабије карике у заштити нематеријалне имовине остваривање циљева заштите, може се постићи само преко комплексног и функционалног система заштите заснованог на праву и комплексном учешћу свих од запослених до менаџмента. Систем почиње да се гради схватањем проблема и проценом претње као и оценом могућности њеног остварења. Тек потом иде израда организационе шеме рада и пословања, изградња и функционисање система безбедности уз паралелан рад на успостављању пословно-безбедносне структуре. Наравно, успостављање наведеног не значи да је посао аутоматски готов. увек ће бити оних који ће желети да дођу до туђе нематеријалне имовине увек ће бити. Њихов циљ је да то постигну на лак и најмање ризичан начин. Сасвим је сигурно и да они који желе да нападну нечију имовину прво проуче систем заштите а онда бирају одговарајуће методе. Такође је тачно да како се усавршавају методе заштите тако се усавршавају методе напада. У том смислу постоји стална трка и непрекидна спирала.

Безбедност дакле, све више, постаје стратегијска функција свих компанија и мора бити интегрисана у њене пословне и развоје функције. Као што је пословна стратегија претпоставка за адекватну безбедносну стратегију тако и безбедносна политика и циљеви морају бити интегрисани у пословну стратегију. Менаџери морају бити подједнако одговорни за управљање компанијом, али и за реализацију прихваћене безбедносне стратегије. Дакле, за савремено управљање компанијом, данас нису довољна само знања из области организације, права и економије него и све више знања из области безбедности.

*Ljubomir Stajić, Ph.D., Full Professor
Faculty of Law Novi Sad*

Protection of Endangered Intangible Assets Specific Insight Into the Role of the Law

Abstract

There will always be states and corporations that will want and try to appropriate possessions of others without any intellectual or financial investments. Such a “theft” is made easier by the fact that the owners of a certain property either have no awareness of its significance or tend to neglect the threats of a potential theft. For those, who naively believe that they don't possess property which will be “attacked” by someone, and they don't want to know that it should be protected, and how to protect it, but the moment of sobering will be the moment of destruction.

It is often wrongly assumed that intangible assets includes only brands, patents, information and similar. According to modern interpretations the intangible assets includes also the summary of knowledge, skills and experiences of the employees.

In the Republic of Serbia also much more attention is paid to physical and technical protection of the material than of the intangible assets. In percentage terms the protection of employees, proprietors and owners as well as protection of business is so small that it is almost nonexistent.

By analysing historical data it has been decided that protection had always been behind the theft methods. It can also be concluded that the protection used to be efficient only for a limited and relatively short period of time.

The problems of protection today lies in the fact that, being non-material, intangible assets does not actually need to be physically stolen so that the number of modalities of thefts and appropriation in different ways has considerably increased. Its protection today means adoption of such a massive protective system which, quite often, exceeds the capabilities of the owner.

The significance of the intangible assets protection is best confirmed by the fact that it has been regulated in numerous multilateral as well as bilateral conventions and agreements.

The law, actually, emerges as the basis, method and limitation of the intangible assets protection. Therefore, apart from being a special method, the law has been incorporated into many other methods of protection.

This paper includes principles, pre-requirements of prevention and methods of protection of intangible assets as well as a specific insight into the role and significance of the law.

Key words: security, protection of property, corporations security, business security.